

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ З ІСТОРІЇ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ТЕХНІЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

Мороз Ірина Володимирівна,

науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ

Потреба досліджувати навколишній світ – це одна із найбільш цінних та ефективних особливостей психіки людини, яка забезпечує умови її адаптації до зовнішнього середовища, задоволення творчих, духовних та емоційних потреб. Тому сучасна шкільна історична освіта має орієнтуватися на спеціально організоване навчання дітей вмінням та навичкам дослідницького пошуку. Залучення школярів до дослідницької діяльності дає змогу з успіхом вирішувати багато освітніх проблем – зокрема, пов'язаних з індивідуальним підходом, рівневою диференціацією, створенням позитивної навчальної мотивації, професійною орієнтацією. Більш того, дослідницька діяльність зміцнює позитивну самооцінку учнів, породжує їхню впевненість у собі й почуття задоволення від досягнутих успіхів [2].

На думку методистів, навчальне дослідження є доцільним на всіх етапах уроку: від мотивації навчальної діяльності до узагальнення й систематизації знань, навіть під час контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів. Воно може бути індивідуальним (самостійним), парним, груповим (у малих групах з трьох-чотирьох учнів) та колективним [1-3]. Вважаємо, що провідне місце в організації дослідницької діяльності на уроках історії має бути відведене цілеспрямованому оволодінню учнями способами мисленевих дій, які мають забезпечити розуміння ними понять, історичних фактів, формування вмінь аналізувати історичний матеріал, пояснювати, доводити, обґрунтовувати, що сприятиме розвитку дослідницької компетентності. З цією метою в процесі навчання доцільно пропонувати дослідницькі завдання на кшталт: «Аргументуйте...», «Відновіть...», «Доведіть...», «Обґрунтуйте...», «Проаналізуйте...», «Розподіліть...». Водночас завдання репродуктивного характеру на зразок «Пригадайте...», «Назвіть...», «Перепишіть...», а також такі, що передбачають виконання вправ «за зразком», потрібно звести до мінімуму [3].

Дослідницька діяльність учнів на уроках історії має являти собою системну пошукову роботу, яка ґрунтується на опрацюванні впродовж навчання різноманітних джерел інформації (писемних історичних джерел, наукової, публіцистичної, художньої літератури, карт, ілюстрацій, фотоджерел, музейних експонатів тощо), що дає змогу учням самостійно, а на початковому етапі з допомогою вчителя, розкрити сутність історичних подій, явищ, процесів, охарактеризувати діяльність історичних осіб, аналізувати та порівнювати суспільний устрій, релігійні погляди й культурні здобутки народів минулого; оцінювати внесок цивілізацій у світову культуру тощо.

На основі аналізу літератури [1-3] та отриманих результатів попередніх досліджень ми виділяємо такі чинники, які сприяють організації дослідницької діяльності учнів у процесі навчання всесвітньої історії та мають бути враховані при розробленні відповідної методики: 1) особистісно орієнтований, компетентнісний підхід до організації процесу навчання, відображення в ньому основних етапів навчального дослідження; 2) доступність навчального навантаження та відповідність методики реалізації дослідницької діяльності віковим можливостям учнів; 3) проблемна подача навчального матеріалу та дослідницький підхід у його структуруванні; 4) максимальне насичення процесу навчання дослідницькими завданнями та творчими навчальними ситуаціями; 5) орієнтування навчального процесу на здобуття певного освітнього результату учнями (нові досвід, знання, повідомлення, доповідь, презентація, реферат, дослідницька робота тощо); 6) створення ситуації спільної пошукової діяльності; 7) забезпечення вчителем сприятливої, доброзичливої психологічної атмосфери, оптимальних умов для творчої діяльності учнів.

Література

1. Міхно О. П. Організація дослідницької діяльності старшокласників у процесі вивчення української літератури : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / О. П. Міхно; Ін-т педагогіки АПН України. - К., 2010. - 209 с.
2. Мороз П. В., Мороз І. В. Дослідницька діяльність учнів у процесі навчання всесвітньої історії в основній школі : методичний посібник / П. В. Мороз, І. В. Мороз. - Київ : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. - 96 с.
3. Омельчук С. А. Методика навчання морфології української мови в основній школі на засадах дослідницького підходу : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / С. А. Омельчук; Херсон. держ. ун-т. - Херсон, 2014. - 537 с.

РОБОТА З ІСТОРИЧНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ АКАДЕМІЧНО ЗДІБНИХ УЧНІВ

Мороз Петро Володимирович,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ

В умовах інформаційного суспільства виникла проблема великого впливу на свідомість людей різноманітних інтерпретацій, тлумачень, трактувань історичних подій і процесів. В українських реаліях це проявилось у тому, що різні політичні сили та діячі домагаються свого ексклюзивного права на історичну істину, на виняткове трактування історичного минулого України. Щоб протистояти впливу різних маніпуляцій з історичним минулим (зокрема ззовні), сучасна шкільна історична освіта має орієнтуватися не лише на інформаційне насичення учнів, але й сприяти формуванню його